

Трансформація механізму захисту прав людини на сучасному етапі

*Дацюк Тетяна Кузьмівна¹, Кузнєцова Зоя Вікторівна²,
Ніколенко Ксенія Вікторівна³*

Опубліковано	Секція	УДК
07.12.2022	Право	342.3

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7431715>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Захист прав людини є найвищою цінністю людства та одним із найпріоритетніших завдань не тільки органів влади, але й всього суспільства. Актуальність даної теми полягає у проведенні дослідження спрямованого на встановлення необхідності трансформації та удосконалення механізмів захисту прав людини відповідно до викликів сьогодення. Метою проведення даного дослідження являється з'ясування проблем та викликів у сфері захисту прав людини, з яким стикається суспільство на даному етапі розвитку і вироблення механізмів захисту відповідних прав задля не повторення таких порушень у майбутньому.

Результатами дослідження є визначення основних понять та термінів; охарактеризування інституту прав людини та важливість захисту відповідних прав; визначено основні проблеми, які виникають під час захисту прав людини; встановлено та проаналізовано основні покоління прав людини; досліджено існуючі механізми захисту прав людини та з'ясовано їхню дієвість та ефективність; проаналізовано новий вид прав людини, який знаходиться на етапі становлення – цифрові права людини; встановлено необхідність трансформації механізмів захисту прав людини; розроблено рекомендації щодо удосконалення деяких процедур та механізмів.

Запропоновано розробити, змінити та удосконалити механізми захисту прав людини, які відповідатимуть викликам сучасного світу та перешкоджатимуть порушення прав людини у майбутньому. Положення, які закріплені у даній статті становлять практичну цінність насамперед для державних органів та уповноважених осіб до повноважень яких віднесено захист прав людини та удосконалення даної сфери, а також для всіх людей, оскільки підвищення правової культури та правової освіти

¹ кандидат історичних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних та загальноправових дисциплін Криворізький навчально-науковий інститут Донецького державного університету внутрішніх справ, факультет №1, м. Кривий Ріг, Співдружності 92А, <https://orcid.org/0000-0002-1708-076X>

² кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного права та правосуддя економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-1654-5254>

³ кандидат філософських наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних та загальноправових дисциплін Донецький державний університет внутрішніх справ, Криворізький навчально-науковий інститут, факультет №1, м. Кривий Ріг, вул. Співдружності, 92А, 0000-0002-2091-7823

сприятиме меншому рівню порушення їхніх прав, а також сприятиме розумінню того яким чином та куди слід звертатися у випадку порушення прав.

Ключові слова: покоління прав людини; удосконалення; міжнародні організації; цифрові права; Європейський суд з прав людини; захист.

Transformation of the human rights protection mechanism at the current stage

Annotation. Protection of human rights is the highest value of humanity and one of the most priority tasks not only of the authorities, but also of the entire society. The relevance of this topic lies in conducting research aimed at establishing the need for transformation and improvement of human rights protection mechanisms in accordance with today's challenges. The purpose of this research is to clarify the problems and challenges in the field of human rights protection that society faces at this stage of development and to develop mechanisms for the protection of relevant rights in order to prevent such violations from recurring in the future.

The results of the study are the definition of basic concepts and terms; characterization of the institution of human rights and the importance of protecting relevant rights; the main problems that arise during the protection of human rights are defined; established and analyzed the main generations of human rights; the existing mechanisms for the protection of human rights were investigated and their effectiveness and efficiency were clarified; a new type of human rights, which is at the stage of formation, is analyzed - digital human rights; the need to transform human rights protection mechanisms has been established; recommendations for improving some procedures and mechanisms have been developed.

It is proposed to develop, change and improve human rights protection mechanisms that will meet the challenges of the modern world and prevent human rights violations in the future. The provisions enshrined in this article are of practical value, first of all, for state bodies and authorized persons whose powers include the protection of human rights and the improvement of this sphere, as well as for all people, since the improvement of legal culture and legal education will contribute to a lower level of violation of their rights, and will also contribute to the understanding of how and where to contact in case of violation of rights.

Keywords: generation of human rights; improvement; international organizations; digital rights; European Court of Human Rights; protection.

Вступ

Руті Г. Тейтель вважав, що у нестабільному та непевному світі права людини – рамка, яка охоплює право, війни міжнародне право прав людини й міжнародну кримінальну юстицію – видозмінює дискурс міжнародних відносин [1]. Стрижнем усього демократичного та ліберального суспільства виступають права людини. Ханна Арендт зазначала, що кожна людина має право мати права [2]. Саме права людини є невід'ємною частиною кожної людини, які належать їй від народження.

З кожним роком у світі відбуваються безперервні процеси змін в тих чи інших сферах життя чи діяльності. Так, зміни відбуваються у правовій, економічній, соціальній чи культурній сфері, а також і у сфері захисту прав людини. Як виявилось з розвитком різних сфер життєдіяльності необхідним є забезпечення дієвіших механізмів захисту прав людини.

Для захисту прав людини з кожним наступним роком, здавалося б, створюються нові механізми та інституції, приймається все нова та удосконалюється існуюча правова база, проте від швидкоплинним розвитком людства, переходом до цифрової ери та під впливом глобалізаційних процесів – інститут захисту прав людини потребує

удосконалення та формування стандартів захисту, які будуть пристосовані та відповідатимуть новим викликам сучасності.

Проблема захисту прав людини та створення механізмів захисту відповідних прав є основним завданням кожної країни на національному рівні, проте починаючи із часів Другої світової війни захист прав людини став прерогативою всієї міжнародної спільноти.

Статтею 55 Конституції України за кожним закріплюється право, у випадку вичерпання та використання всіх національних механізмів та процедур захисту своїх порушених прав, звертатися до відповідних міжнародних органів, установ чи організацій, учасником яких є Україна [3].

Функціонування дієвих механізмів захисту прав людини є важливим критерієм в оцінюванні рівня демократії в країні. Права людини та механізм їхнього захисту постійно знаходиться в межах наукового дослідження, оскільки становлять важливу складову в житті людини. Так, питанням захисту прав людини переймалася ціла низка науковців, як українських, так і світових. У своїх досліджували вони наголошували на тому, що права людини виступають цінністю у всьому світі, а їхній захисту має бути пріоритетом органів державної влади та всієї міжнародної спільноти. Так, В. Шамраєва зазначала, що в системі цінної ієрархії основні місця займають гідність, свобода та справедливість. Також вона зазначала, що світова політична криза та неефективність діяльності ряду міжнародних організацій сприяли появі нестабільності у світі, зокрема у сфері захисту прав людини [4]. К. Юртаєва зазначала, що наразі людство зараз знаходиться на шляху до вступу до цифрової ери, а тому важливим та необхідним є трансформація, зміна та оновлення механізмів захисту прав людини [5, ст. 70]. Справді сучасні виклики потребують сучасних та новітніх підходів до вирішення виникаючих проблем, зокрема щодо захисту прав людини.

Метою даного дослідження є з'ясування необхідності проведення трансформації існуючих у світі та на національному рівні механізмів захисту прав людини відповідно до реалій сьогодення, а також проведення аналізу ефективності функціонуючих механізмів

Серед основних завдань даної статті необхідно виокремити: з'ясування важливості ефективного захисту прав людини та виокремлення проблем, які виникають під час такого захисту; аналіз існуючих видів та поколінь прав людини; дослідження та встановлення механізмів захисту прав людини, які створені та функціонують як на національному, так і на міжнародному рівнях; з'ясування та аналіз нових прав людини, які створюються у зв'язку із розвитком суспільства; визначення необхідності трансформації механізмів захисту прав людини; розробка рекомендацій щодо удосконалення сфери захисту прав людини.

Результати

Для захисту прав людини як на національному, так і на міжнародному рівні створено низку механізмів захисту прав людини. Піж поняттям «механізми захисту прав людини» необхідно розуміти систему державних та міжнародних органів, організацій та процедур, основним призначенням яких виступає захист прав людини. Потреба у захисті прав людини не виникає сама по собі, а у зв'язку із вчиненням реальних дій, безпосередньо спрямованих на порушення відповідних прав.

Права людини виступають історичним явищем, яке було породжене у зв'язку із розвитком суспільства, тобто права людини формувалися разом із діяльністю людини [2, ст. 14]. Ідея прав людини завжди були стимулом наслон багатьох змін у світі, чималої кількості революцій чи повстань; ставали причинами розпаду багатьох імперій та союзів, наприклад як Радянський Союз [6, ст.2].

Витоки перших проявів захисту прав людини були ще до нашої ери, коли правителі стародавніх держав встановлювали покарання за порушення прав людей, наприклад захищали сиріт та вдів від незаконних та свавільних дій тодішніх органів влади. В загальних рисах формування ідеї прав людини та їх захист у V–VI ст. до н. е., коли в Римі та Афінах з'явився принцип громадянства [7, ст.8]. Кожне нове століття та кожна нова ера розвитку суспільства вносила свої зміни у поняття прав людини та їхнього захисту і відповідно створюючи нові механізми їх захисту.

Важливими правовими актами, які регламентували права людини та їх захист стали Велика хартія свободи 1215 р. та Білль про права 1689 р. Потреба ж у розробленні дієвих механізмів захисту прав людини, які існують і в сьогоденні, виникла XIX ст., коли в індустріальних країнах розпочиналося створення та формування трудового права, що у свою чергу призвело до підвищення вартості роботи та неспроможності певних країн, в яких не створювалося та не функціонувало трудове законодавство, до конкурентноспроможності на рівні із країнами із працюючим трудовим законодавством. Так, постала необхідність у захисті соціальних прав працівників, таких як робочий час чи право жінок на виконання окремих видів робіт. Було створено Міжнародну організацію прав, яка стала своєрідним механізмом захисту прав людини на працю.

Друга світова війна змінила світогляд всього світу щодо дотримання прав людини та їхній захист. Підписання Статуту Організації Об'єднаних Націй стало початком сприйняття прав людини та їхній захисту на міжнародному рівні [8]. 10 грудня в усьому світі вважається днем захисту прав людини. Саме в цей день 1948 року був прийнятий основоположний правовий акт у сфері регулювання та забезпечення прав людини, а також їх захисту – Загальну декларацію прав і свобод людини [9].

Щодо зародження та становлення прав людини на території України необхідно зазначити, що формування ідеї про права людини почали формуватися ще за часів Київської Русі. Проте в таких рисах, які й до сьогодні збереглися у сфері прав людини, інститут прав людини в Україні почав формуватися за часів козацтва, а пізніше після створення Конституції Пилипа Орлика. Також, становлення інституту прав людини відбувалося відповідно до вчень Г. Сковороди, Т. Шевченка, І. Франка, М. Драгоманова, К. Левицького, М. Грушевського тощо [7].

В Україні, та й у світі загалом, у сфері захисту прав людини існує ряд певних проблем. Так, серед проблем захисту прав людини необхідно виокремити: недостатній рівень громадського контролю за здійснення державними органами своїх повноважень у сфері захисту прав людини; низький рівень правової культури населення щодо процедури захисту прав людини; недотримання принципу законності у сфері гарантування та забезпечення прав людини; відчуття безвідповідальності за порушення певних категорій прав людини; корупція в органах державної влади, низький рівень довіри населення до органів державної влади. Досліджуючи питання проблем захисту прав людини Верховний комісар ООН з прав людини Мішель Бачелет зазначив, що світ живе в парадоксі, цифрові технології, демографічні показники та глобальна економіка зближують людей. Міжнародна спільнота, політики та організації стають все дедалі більш фрагментованими, що у свою чергу призводить відмови від спільного рішення проблем і кінцевим результатом чого є хаос та порушення прав людини [10].

Досліджуючи питання трансформації прав людини на сучасному етапі важливим та необхідним є аналіз існуючих категорій (поколінь) прав людини. Класифікація прав людини на покоління залежить від наявності певних властивостей та характеристик. Так, права людини поділяються відповідно до сфери діяльності, життєвої важливості, способу реалізації належних людині прав. Також, потрібно зазначити, що деякі

покоління прав загалом, та певні права людини зокрема є юридичні закріплені і офіційно визнані і навпаки. Першим, хто розпочав класифікацію прав людини на покоління, вважають К. Васак (1979 року) [11]. Відображення існуючих поколінь прав людини можна побачити у знаменитій фразі Французької революції: свобода, рівність та братерство [12]. Поділ прав людини на покоління за концепцією К. Васак відбувся відповідно до критеріїв та черговості їх захисту на міжнародному та національному рівнях. На даний в юридичній літературі виділяють три основні покоління прав людини, а також деякі науковці зазначають і про становлення четвертого покоління прав людини, яке пов'язане із сферою медицини, біології, генетики тощо (табл.1).

Таблиця 1

Покоління прав людини

Перше покоління прав людини	<p><i>Особисті та політичні права:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - право на життя; - право на гідність; - право на свободу та особисту недоторканість; - свобода думки та совісті; - право на недоторканість приватного життя; - тощо
Друге покоління прав людини	<p><i>Економічні, соціальні та культурні права:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - право на працю; - право на соціальне забезпечення; - право на відпочинок; - право на медичну допомогу; - тощо
Третє покоління прав людини	<p><i>Солідарні (колективні права):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - право на безпеку; - право на мир; - право на незалежність; - право на самовизначення народів; - право на соціальний та економічний розвиток; - право на безпечне навколишнє середовище; - тощо
Четверте покоління прав людини (в процесі становлення)	<p><i>Права пов'язані із науковими відкриттями та розвитком суспільства:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - право на трансплантацію органів; - право на зміну статті; - право на евтаназію; - право на доступ до Інтернету; - право на одностатеві шлюби; - право на використання віртуальної реальності - тощо

Джерело: [13]

З метою захисту прав людини у світі прийнято ряд правових актів, як на міжнародному, так і на регіональному рівні. Серед основних міжнародно-правових актів регулюючих забезпечення та захист прав людини необхідно виокремити: Загальну декларацію прав людини [9], Статуту ООН [8], Міжнародний пакт про громадянські та політичні права [14], Конвенція про захист прав та основоположних свобод людини [15], Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права [16]

тощо. Країни, які ратифікували дані правові акти автоматично зобов'язуються захищати права людини.

Серед механізмів захисту прав людини необхідно виділити Універсальні та регіональні організації до повноважень яких належить захист прав людини. Серед таких організацій необхідно виокремити наступні: Верховний комісар ООН з прав людини, Рада ООН з прав людини, Верховний комісар ООН у справах біженців, Комітет з прав людини тощо. Міжнародним механізмом захисту прав людини являється Організація Об'єднаних Націй (ООН). Так, в ООН створені механізми та інституції захисту прав людини. В ООН була реформована процедура та механізм комунікацій між жертвами порушень прав людини та інституціями Організації. В межах ООН функціонує один із найважливіших органів у сфері захисту прав людини – Рада ООН з прав людини. Рада з прав людини являється правозахисним органом, який є допоміжним органом Генеральної Асамблеї ООН та готує проекти правових актів і рішень щодо питань захисту прав людини [17, ст.6]. Проте варто зазначити, що рішення Ради ООН з прав людини не завжди виконується та в деяких випадках становиться неможливим реальний та ефективний захист прав людини.

Ще одним механізмом захисту прав людини, як на міжнародному, так і на національному рівні є судові органи. Серед міжнародних та регіональних судових органів, до повноважень яких віднесено захист порушених прав людини слід зазначити наступні: Міжнародний кримінальний суд, Міжнародний суд юстиції, Європейський суд з прав людини, Міжамериканський суд з прав людини та Африканський суд з прав людини і народів.

Міжнародний кримінальний суд – це судовий орган, який уповноважений на розгляд та вирішення справ щодо вчинення військових злочинів, актів геноциду, злочинів проти людства та злочинів зовнішньої агресії (надалі – МКС). МКС було створено на підставі Римського Статуту, тобто цей судовий орган може розглядати справи тільки тих держав, які ратифікували даний Статут [18]. Оскільки Україна, на даний час, не ратифікувала Римський Статут відповідно не може звертатися до Міжнародного кримінального суду за захистом порушених прав. Зважаючи на реалії сьогодення, а саме розпочату повномасштабну війну на території України виникають нові проблеми та виклики щодо правового захисту порушених прав людини. Тому, трансформація механізмів захисту прав людини повинна полягати у створенні передумов та ратифікації Римського Статуту з метою притягнення всіх винних до відповідальності.

Одним із важливих актів у сфері захисту прав людини є Конвенція про прав людини та основоположних свобод (надалі – Конвенція) [15]. Для країн, які підписали та ратифікували дану Конвенцію в обов'язковому порядку поширюється юрисдикція Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). Європейський суд з прав людини уповноважений на розгляд та вирішення справ про порушення прав людини, які закріплені в Конвенції. Отже, ЄСПЛ виступає одним із дієвих механізмів захисту порушених прав людини, який і надалі захищатиме порушені прав осіб, які до нього звертатимуться, особливо в умовах сьогодення, коли низка прав людини порушується щоденно, такі як право на життя, свободу слова, віросповідання, право власності, ділової репутації тощо. У випадку звернення до ЄСПЛ, суд розглядає всі наявні факти по справі, а також може провести особисте розслідування у даній справі. Рішення ухвалене Судом підлягає виконанню в обов'язковому порядку. Щодо України, то необхідно зазначити, що оскільки Україна ратифікувала Конвенцію то для неї обов'язковим є виконання рішень Суду з прав людини. Проте необхідно зазначити, що кількість рішень ухвалених проти України, а також затягування виконання рішень ЄСПЛ не може

не викликати занепокоєння та потребує негайного вирішення та удосконалення сфери захисту прав людини.

Також, необхідно зазначити й про те, що вагому роль у захисті прав людини відіграють національні судові органи, які повинні незалежно, неупереджено, справедливо та на підставі закону вирішити справу щодо порушених прав людини.

Важливим гарантом захисту прав людини виступає держава. Проте необхідно зазначити також й те, що держава, як гарант захисту прав людини, одночасно може виступати і головним порушником таких прав. Так, і з розвитком суспільства, протягом багатьох століть, людство вчилось комунікувати та співіснувати на певній території. Створювалися різноманітні інституції з метою вирішення всіх виникаючих питань та суперечностей, проте основним арбітром у вирішенні проблем та захисту прав людини стала держава. Основними функціями держави (державних органів та уповноважених осіб) у сфері захисту прав людини є забезпечення громадського порядку, розроблення нормативно-правових актів, які покликані регулювати забезпечення, гарантування та захист прав людини, здійснення контролю за захистом прав людини тощо [19]. Права людини є невід'ємними та невідчужуваними і належать людині із народження, проте без належного забезпечення зі сторони держави їхня реалізація буде не дієвою та не в повній мірі. Держави, які ратифікують низку міжнародних актів у сфері захисту прав людини, наприклад таких як Статуту ООН, Загальну декларацію прав людини, Міжнародний пакт про громадянські чи політичні права тощо, беруть на себе обов'язок в повній мірі захищати права людини (Україна не є виключенням). Держави, беручи на себе зобов'язання із захисту прав людини повинна створити механізми захисту прав людини та пристосувати дані механізми відповідно до викликів та реалій сучасного світу.

Як вже зазначалося з кожним новим роком, століттям, поколінням чи ерою відбуваються зміни та розвиток у сфері регулювання прав людини та їх захисту. Задля дієвого та ефективного забезпечення та захисту прав людини необхідним є трансформація механізмів захисту відповідних прав. Під поняттям «трансформація» необхідно розуміти зміну чи перетворення форми, вигляду чи істотних властивостей будь-якого явища. Трансформація – це докорінна зміна чогось під впливом різних чинників чи процесів. Так, даними чинниками можуть бути глобалізаційні питання, розвиток чи поява нових сфер діяльності тощо.

Досліджуючи питання трансформації механізму захисту прав людини на сучасному етапі, беручи до уваги всі реалії сьогодення, доречним з'ясувати та проаналізувати механізми захисту прав людини в умовах воєнного стану. Під час воєнного стану та війни, особливо в умовах сьогодення, під час військової агресії на території України, відбувається порушення цілого ряду прав людини, таких як: право на життя, право на честь та гідність, право власності, свободи пересування тощо. Доречним задля захисту даних прав є формування та застосування не тільки національних механізмів захисту прав людини, але й міжнародних. В. Свєрдліченка зазначав, що призначення та важливість права на життя, честь та гідність проявляється через усвідомлення кожною людиною своєї цінності та суспільної значущості, навіть в умовах війни [20, ст.21]. На міжнародному рівні закріплене положення, що людина є найважливішою цінністю у світі. Саме задля захисту людини та дотримання даного положення створювалися різноманітні міжнародні та регіональні організації, міжнародні механізми та правові акти, основним призначенням яких є недопущення будь-якого зловживання правами людини чи їхнє порушення. Розпочаті військові конфлікти ставлять під сумнів дієвість існуючих міжнародних механізмів захисту прав людини, оскільки прийняті міжнародні конвенції та акти, призначенням яких є захист прав людини в умовах війни в реальному застосуванні не

завжди її дієвими, про що свідчить розпочата війна на території України. З метою не повторення зазначених проблем в майбутньому необхідним вже зараз є трансформація та удосконалення правової бази та інституцій, до повноважень яких віднесено захист прав людини в умовах війни, до реалій сьогодення і оперативного реагування на ситуації, які складаються у світі.

О. Єлісеєва зазначає, що поява нових цифрових технологій динамізує та створює нові виклики для правового середовища багатьох країн світу [21]. Справді, з появою та розвитком цифрових технологій виникають і нові права, а саме категорія прав в цифровій сфері. Визнання прав людини у цифровій сфері відбулося 2012 року на 20-ї сесії Комітету з прав людини ООН шляхом прийняття Резолюції про сприяння та захисту прав людини в Інтернеті [22]. Права у цифровій сфері не є конкретизовані, а тим паче юридично закріплені в Україні чи світі, проте виходячи із праць науковців чи прийнятих певних правових актів, можна зазначити, що цифровими права являються право на доступ до мережі Інтернет, право на захист приватності, право на свободу висловлювання в мережі Інтернет та інші права, які створюються чи реалізуються за допомогою цифрових технологій. На даний час право на доступ до Інтернету не знаходить широко юридичного сприйняття чи оформлення у світі, та в Україні зокрема. Проте необхідно зазначити, що протягом останніх років в Україні швидкими темпами розвивається цифровізація суспільства, про що свідчить навіть створення спеціалізованого державного органу – Міністерства цифрової трансформації [21]. З урахуванням розвитку цифрових прав необхідним є створення дієвих механізмів захисту відповідних прав. Даний механізм має бути спрямований на моніторинг та виявлення порушених прав і негайному їх захисту. Так, захист цифрових прав потрібно відносити до сфери трансформації та юридичному закріпленню не тільки на національному, але й міжнародному рівні.

Трансформація інституту захисту прав людини здійснюється під впливом:

1. Універсалізації прав людини. Існуючі права людини потребують створення єдиного загального правового порядку, оскільки саме це може сприяти у боротьбі із світовими кризами чи глобальними проблемами. Потрібно зазначити, що все що відбувається у світі: наукові відкриття, світові та національні події, катастрофи та війни, вже давно стало проблема та питаннями для вирішення всього світу.

2. Глобальних змін та проблем сучасності. Глобалізація є складним та важким процесом, який включає в себе як нові можливості, так і ризики. Під впливом глобалізаційних процесів виникають глобальні проблеми, такі як терористичні акти, ядерні загрози, політична та соціальна нестабільність, конфлікти різних культур націй. Всі ці проблеми потребують від держав та міжнародної спільноти вироблення нових та оновлення існуючих механізмів захисту прав людини.

3. Зменшення ролі держави та державних органів у сфері захисту прав людини. Протягом багатьох років держава залишалася основним гарантом прав людини та неї покладався обов'язок щодо їх захисту. Із часом на державу хоч і покладається обов'язок захисту прав людини, проте з кожним роком утворюються все нові міжнародні та національні організації, тема створення та діяльності яких полягає в забезпеченні і захисті прав людини.

4. Протиріччя між загальноприйнятими стандартами та модерністськими тенденціями. Основним протиріччям сьогодення є дискусія між національною ідентичністю та встановленими традиціями, з однієї сторони, та між викликами сучасного світу (цифрові технології, відкриття тощо). Варто, також, зазначити, що із розвитком суспільства змінюється й принцип територіальної приналежності, який не є вже основним критерієм у правовому полі, зокрема й у питанні регулюванні прав

людини. Так, громадянство людини чи її фізична приналежність до певної країни не відіграє такої вагомості ролі, як наприклад декілька років назад.

5. Становлення інституту прав «майбутніх поколінь». Протягом тривалого часу суб'єктами інституту прав та свобод людини визнавалися тільки нації, народи, фізичні та юридичні особи, а також держава. Проте сучасний світ та глобалізаційні процеси потребують регулювання захисту прав майбутніх поколінь. В міжнародних правових актах закріплені положення про потребу захисту прав майбутніх поколінь задля нейтралізації загроз існуванню людству. Так, наприклад в Статуті ООН закріплено положення про рішучість позбавити прийдешні покоління від лих війни [8].

Трансформація механізмів захисту прав людини на сучасному етапі розвитку повинна здійснюватися через реформування та удосконалення наступних складових механізмів захисту: 1) незалежність органів до повноважень яких належить правотворча та правозахисна діяльність, а також невтручання інших органів державної влади у правотворчу діяльність відповідних органів; 2) максимально ефективно зниження рівня формалізованості та бюрократичності розгляду скарг про порушення прав людини; 3) надання юридичної допомоги та правового захисту у випадку порушення прав людини; 4) проведення інформаційно-роз'яснювальних заходів щодо інформування населення про можливі та доступні механізми захисту порушених прав людини; 5) справедливий, незалежний та рівний доступ до правосуддя у випадку порушення прав [20, ст.21]. Також, варто зазначити, що сучасні реалії та виклики потребують як від національних органів, так і від міжнародної спільноти швидкого реагування на порушення прав людини, зменшення бюрократичних процедур, що дозволить не витратити час на довготривалі процедури (наприклад звернення до судових органів), реформувати існуючі механізми захисту прав людини, оскільки як показують події сьогодення, деякі існуючі механізми виявилися не готовими та не дієвими у питанні захисту прав людини.

Висновки

За підсумками проведеного дослідження необхідно зазначити, що права людини є важливою цінністю усього світу та належать кожній людині незалежно від громадянства, віросповідання, мови тощо. Такі права належать кожній людині від народження і є невідчужуваними та невід'ємними.

Глобалізаційні процеси, а також розвиток різних сфер діяльності здійснюють активний вплив на удосконалення та трансформацію механізмів захисту прав людини. Зміни, які відбуваються у світі, розвиток нових сфер діяльності та поява нових викликів вимагаються від держав та міжнародної спільноти трансформації та удосконалення механізмів захисту прав людини.

Встановлено, що у сфері захисту прав людини існує ряд проблем, починаючи від діяльності державних органів та закінчуючи правовою культурою населення, які потребують вирішення, що можливе шляхом оновлення чи трансформації механізмів захисту прав людини. Зазначено, що частина існуючих у світі механізмів захисту прав людини є не дієвою та не відповідає реаліям сучасного світу, наприклад такі як частина правових актів та міжнародних органів, призначенням яких є захист прав людей і умовах воєнних конфліктів. Досліджено та наголошено на новому виді прав людини – цифрові права, які потребують подальшого юридичного закріплення та створення процедур, які будуть забезпечувати та захищати даний вид прав.

Також, варто зазначити, що майбутнє дослідження даної теми повинне бути спрямоване на встановленні конкретних механізмів захисту, які потребують удосконалення та трансформації; врахування сучасних реалій починаючи від збройних конфліктів і закінчуючи цифровими правами і на підставі цього реформування інституту

захисту прав людини, а відповідно і механізмів захисту; звернення уваги на нові покоління прав людини і дослідження того, як в майбутньому забезпечити та захистити відповідні права; створення міжнародної комунікації та співпраці задля врахування помилок минулого та теперішнього, у сфері захисту прав людини, з метою недопущення їх в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Ruti Teitel. *Humanity's Law* Reprint Edition. Publisher Oxford University Press. 2013. 320 pages. <https://www.amazon.com/Humanitys-Law-Ruti-Teitel/dp/0199975469>
2. Настіна В. Історичні аспекти становлення та формування прав людини. Міжнародна науково-практична конференція. Механізми захисту прав людини в умовах євроінтеграції України. Біла Церква. 2016. 163 с. https://btsau.edu.ua/sites/default/files/news/pdf/faculteti/zbirnik_tez_mehanizm_zah_ist_prav_ludin.pdf
3. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР) №30. 1996. с. 141. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Шамраєва В. Права людини у сучасних міжнародних відносинах: еволюція розвитку, проблеми та перспективи. Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Серія «ПРАВО». Випуск 30. 2020. С. 174-183. <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/16332/15435>
5. Юртаєва К. Трансформація механізму захисту прав людини у цифрову еру. Права людини в Україні: минуле, сьогодення, майбутнє. Харків. 2021. С. 70-72. https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20211210/article/view/yurtaieva/pdf
6. Viljanen Jukka. The Role of the ECtHR as a Developer of International Human Rights Law. *Cuadernos Constitucionales de la Cátedra Fadrique Furió Ceriol* n° 62/63. University of Tampere, Finland. 2018. 17 p. <https://www.corteidh.or.cr/tablas/r26759.pdf>
7. Бігняк О. 2019. Основи міжнародно-правових стандартів прав людини. Навчально-методичний посібник. Видавничий дім «Гельветика». Херсон. 2019. 168 с. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/15563>
8. United Nations. United Nations Charter (full text). 1945. <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>
9. Universal Declaration of Human Rights. Adopted and proclaimed by resolution 217 A (III) of the UN General Assembly. 1948. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
10. Bachelet M. Challenges to the protection of human rights today. United Nations. 2019. <https://www.ohchr.org/en/speeches/2019/04/challenges-protection-human-rights-today>
11. Domaradzki S., Khvostova M., Pupovacs D. Karel Vasak's generation of rights and the modern discourse of human rights. *Human rights*, ed. 20. 2019. 423-443 pp. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12142-019-00565-x>
12. Reid Lindsey. The Generations of Human Rights. UAB Institute for Human Rights Blog. 2019. <https://sites.uab.edu/humanrights/2019/01/14/the-generations-of-human-rights/>
13. Dovhan B. The fourth generation of human rights: general theoretical aspect. *Topical Issues of Humanities, Technical and Natural Sciences*. Vasyl' Stus Donetsk National University. 2022. 289-293 pp. <https://jti.donnu.edu.ua/article/view/12011>
14. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права. Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII. 1966. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text

15. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97. 1950. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
16. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII. 1966. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
17. Limon Marc. An assessment of the UN human rights communications procedures and proposals for a single integrated system. POLICY REPORT. REFORM OF THE UN HUMAN RIGHTS PETITIONS SYSTEM. Universal Rights Group. 2018. 56 p. [universal-rights.org/wp-content/uploads/2018/01/URG_Policy_report_Reform_Human_rights_petition_system_22_12_17_digital_use.pdf](https://www.universal-rights.org/wp-content/uploads/2018/01/URG_Policy_report_Reform_Human_rights_petition_system_22_12_17_digital_use.pdf)
18. Римський Статут Міжнародного кримінального суду. Законодавство України. Верховна Рада України. 1998. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text
19. Lagoutte S. The Role of State Actors Within the National Human Rights System. *Nordic Journal of Human Rights*. Volume 37, Issue 3. 2019. 177-194 pp. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/18918131.2019.1682236?journalCode=rnh20>
20. Назарчук О. Захист прав людини: сучасний стан та проблеми реалізації. Теорія та історія держави і права. Історія політичних і правових вчень. Актуальні проблеми правознавства №2 (30). 2022. С. 19-23. <http://appj.wunu.edu.ua/index.php/apl/article/download/1350/1397>
21. Єлісеєва О, Лазарєв В. Цифрова трансформація правової системи України: поява нової категорії прав людини та необхідності її захисту. Харківський національний університет внутрішніх справ: 20 років у статусі національного. 2021. С. 451-453. http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10238/Eliseeva_Lazarrev_tezis.pdf?sequence=1&isAllowed=y
22. 32/... The promotion, protection and enjoyment of human rights on the Internet. Human Rights Council Thirty-second session. ORAL REVISIONS of 30 June. General Assembly. 2016. 4. https://www.article19.org/data/files/Internet_Statement_Adopted.pdf